

Jevta Jevtović

MILUN MITROVIĆ, Likovni krugovi, Umetnost i umetnici 1943 – 2003.

IP Poligraf, Beograd, 2005.

U sveopštoj materijnoj oskudici ovoga vremena sve češće i sve više se pojavljuju knjige različite vrste od sve brojnijih autora. Među njima, istina ne tako često, pojavljuju se i knjige koje bacaju više svetla na domaću likovnu tradiciju, a naročito na likovnu umetnost i likovne umetnike dvadesetog veka. Ako se uzmu uobičajeni katalogi koji prate izložbe i pojedina komercijalna izdanja, još uvek se oseća nedostatak seroznijih dela, a naročito monografija najznačajnijih umetnika, pa i onih koji nisu više među nama. Utoliko radije se sećamo pisaca i knjiga Miodraga B. Protića, Lazara Trifunovića, Miodraga Jovanovića, Stanislava Živkovića i još nekoliko vrlo značajnih istoričara umetnosti, muzejskih kustosa i likovnih kritičara.

Ovih dana pojavila se još jedna neuobičajeno lepo napisana, korisna i našoj kulturi nedostajuća knjiga poznatog i plodnog beogradskog i srpskog slikara, Miluna Mitrovića (rođen 1922), dugogodišnjeg profesora-pedagoga na višoj pedagoškoj školi i Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu. Uporedo sa objavljivanjem tih osnovnih i napornih aktivnosti, Mitrović je pomno pratio rad pojedinih kolega i počeo o njima da piše analitički i objektivno. Iznosio je svoje profesionalna, kritička zapažanja unoseći u njih često i jednu ličnu, dobronamernu notu, biografskog i anegdotskog karaktera. Kao rezultat te spisateljske aktivnosti nastala je jedna neuobičajena knjiga pod nazivim "Likovni krugovi, umetnost i umetnici 1943-2003". Neobičnost je u tome što slikar visoke reputacije piše, kao svedok i učesnik, o slikarima – svojim

kolegama – koje dobro poznaje i kao obične ljude i kao istaknute stvaraoce. Otuda ova knjiga, pored nespornih stručnih kvaliteta ima i zapažen dokumentarni karakter, sa jednim sentimentalnim memoarskim prizvukom. U njoj se nalazi oko sto imena, najviše slikara i mnogo manje vajara, koji su – uz nekoliko izuzetaka – bitno obeležili istoriju srpske umetnosti prošlog veka. Dati su neobični "portreti umetnika" naslikani iz jednog ličnog ugla sa mnogo do tada nepoznatih, intimnih pojedinosti, koje te biografije čine životno uverljivim. Naročito su zanimljivi i važni oni delovi u kojima autor govori o svom posleratnom školovanju, o profesorima jedne i druge akademije i o izabranim učesnicima koji su se naknadno specijalizovali u jednoj od tri tzv. državne likovne radionice, na čijem čelu su se nalazili Milo Milunović, Đorđe Andrejević Kun, Toma Rosandić i Sreten Stojanović.

Pored ostalog, vrlo su karakteristični i kriteriji po kojima je autor knjige razvrstao ličnosti o kojima piše. Pri tom, on nije primenio ni jedan uobičajeni metodološki princip: istorijsko-hronološki, idejno-umetnički, stilski ili poetički pregled. To se uočava već na prvi pogled, iz naziva pojedinih poglavlja: "Profesori i nezavisni", "Prve posleratne generacije u javnom umetničkom životu..." Izbor umetnika kojima je dato mesto u ovoj gotovo intimnoj "antologiji i istoriji" obuhvata ličnosti iz generacije slikara, vajara i grafičara koje su autoru bile posebno bliske i čija se aktivnost, u većini slučajeva proteže do današnjih dana. Na početku knjige, s posebnom pažnjom i sa poštovanjem piše o svojim znamenitim profesorima: Ivanu Tabakoviću, Sretenu Stojanoviću, Marku Čelebonoviću, Milu Milunoviću, Nedeljku Gvozdenoviću i Petru Lubardi. Sledi zatim, čitav niz umetnika, autorovih savremenika i prijatelja, sa kojima je on umetnički stasavao, drugovao po likovnim kolonijama, učestvovao na bezbrojnim izložbama i delio zajedničku sudbinu.

U okviru navedenih podela svakom umetniku je dat približno jednak prostor od dve – tri dvostubačno štampane stranice, sa

obaveznom ilustracijom po jednog rada u boji ili crno belo tehnicu. Po tome prilozi u knjizi samo formalno liče na enciklopediske jedinice, dok u stvari predstavljaju svojevrstne kraće studije i male "likovne medaljone". Autor takođe nije imao ambiciju da obuhvati baš sve istaknute umetnike niti da pruži celovitu hroniku likovnih dešavanja u Beogradu tokom dvadesetog veka. Pa ipak, on iznosi, pregledno i jasno pregršt podataka o tadašnjem likovnom životu, o postojanju i nastanku umetničkih akademija, likovnih radionica, umetničkih grupa i udruženja. Mitrovićsa poznavanjem i posebnim saosećanjem piše o mukotrpnom pozivu likovnih umetnika, o njihovim strahovima, stremljenjima i naporima da nađu autentičan i originalan izraz. Posebna vrednost svih tekstova je u tome što poznati slikar, i još poznatiji profesor i vaspitač mnogih generacija, pisac knjige iz teorije umetnosti – "Forma i oblikovanje" ne iznosi samo

svoje vrednosne sudove. On se služi odgovarajućom literaturom, koristi monografije i napise u katalogima i citira druge autore, teoretičare umetnosti i likovne kritičare. Na taj način, mnogi autorovi savremenici su dobili potpuniju stručnu biografiju koja, svestranije nego inače, osvetljava svaku ličnost, njenu stvaralačku energiju i kreativni doprinos srpskoj likovnoj umetnosti. O svakom umetniku on piše stručno i objektivno, bez hvalospeva, bez pristrasnosti li profesionalne surevnjivosti, sa podjednakim razumevanjem i izvesnom toplinom za sve – kao prijatelj i sapatnik u zajedničkoj profesiji. Očigledne su autorove dobre namere i nastojanja da kod svakog umetnika istakne njegove prave vrednosti po kojima se ističe i razlikuje od drugih. U tome je, ujedno, i prava vrednost ove knjige, koju sa podjednakim interesovanjem mogu da čitaju profesionalno zainteresovani stručnjaci i ljubitelji likovne umetnosti.